

DE HOEKEN EN HUN HUIZEN

EEN BELANGRIJKE FAMILIE

door F.C. Groen

Als geen andere heeft de familie Hoek een belangrijke rol gespeeld in het Wateringen van de 19de eeuw.

Nog steeds getuigen enkele karakteristieke huizen van haar nadrukkelijke aanwezigheid in onze dorpsgemeenschap.

Deze familie leverde Wateringen drie burgemeesters.

Allereerst Cornelis Hoek. Hij was burgemeester (maire) in de Franse tijd van 1811-1814.

Zijn zoon, Petrus Martinus, was burgemeester van 1849 tot 1857, terwijl diens zoon Cornelis Petrus op zijn beurt in de voetsporen van zijn vader trad. Deze Cornelis vervulde dit ambt van 1857 tot zijn dood in 1892.

En welke rechtgeaarde Westlander heeft niet gehoord van Harry Hoek, de zoon van burgemeester Petrus Martinus? Hij was bouwman op Suydervelt, een oude boerderij aan de Heulweg. Deze burgemeesterszoon was van grote betekenis voor de Westlandse tuinbouw. De gemeente Wateringen heeft hem dan ook geëerd door een straat naar hem te noemen.

Vestiging te Wateringen

Oorspronkelijk kwam de familie uit Berkel. In het jaar 1793 vestigde Pieter Hoek zich met zijn gezin in Wateringen, waar hij het beroep van uurwerkmaker ging uitoefenen.

De enige zoon, Cornelis, was 25 jaar oud, toen hij met zijn ouders en twee zusjes in Wateringen kwam wonen. Hij was een voortvarend en ontwikkeld man. Hij legde zich, gesteund door de veenman Cornelis van der Arend, toe op de veenderij.

In die tijd was men nog volop bezig met het uitvenen van de Wateringveldse polders. Daar men vroeger turf gebruikte om de maaltijden te bereiden en de huizen te verwarmen, was dit een gewild artikel.

Wateringen kende enkele vermogende veenlieden, zoals Ary Tempel en Cornelis van der Arend, die grote stukken land in de Wateringse veenpolders bezaten. Het ging onze Cornelis voor de wind en binnen niet al te lange tijd was ook hij een kapitaalkrachtig man.

“Maire” Cornelis Hoek

In 1795, bij de komst van de Fransen, kreeg de gemeente een ander bestuur. Voordien werd ons dorp bestuurd door de schout van Naald-

wijk, bijgestaan door enkele Wateringse ingezetenen - schepenen - die door hem benoemd werden.

Schout en schepenen oefenden òn het bestuur òn de rechtspraak uit. In de Franse tijd kwam er een scheiding tussen deze twee zaken. De schepenen kregen nu alleen de taak van besturen. Nieuw ook was, dat zij gekozen werden door de gemeentenaren. Aan het hoofd van de gemeente stond de schout. Omdat het rechtspreken niet meer tot zijn taak behoorde, zou hij eigenlijk burgemeester genoemd moeten worden. Later, kende men dan ook deze naam aan het hoofd der gemeente toe.

De eerste eigen "schout" was de Wateringse landbouwer Petrus Corneliszoon Duyvesteyn. Deze Duyvesteyn was geen beste keus. Hij was traag in het betalen van de door hem gekochte goederen. Hij handelde namelijk graag in onroerend goed. In de stukken van de vrederechter in Naaldwijk komt zijn naam dan ook veelvuldig voor, omdat hij in gebreke bleef zijn schulden te betalen. Bovendien "vergat" hij meerdere malen de opgebrachte belastingpenningen die zijn gemeentenaren op hadden moeten brengen, in Den Haag af te geven. Dit leidde in 1805 tot de gijzeling van enkele van zijn schepenen. Zij bleven in verzekerde bewaring, totdat de belastingschuld van de gemeente was vereffend.

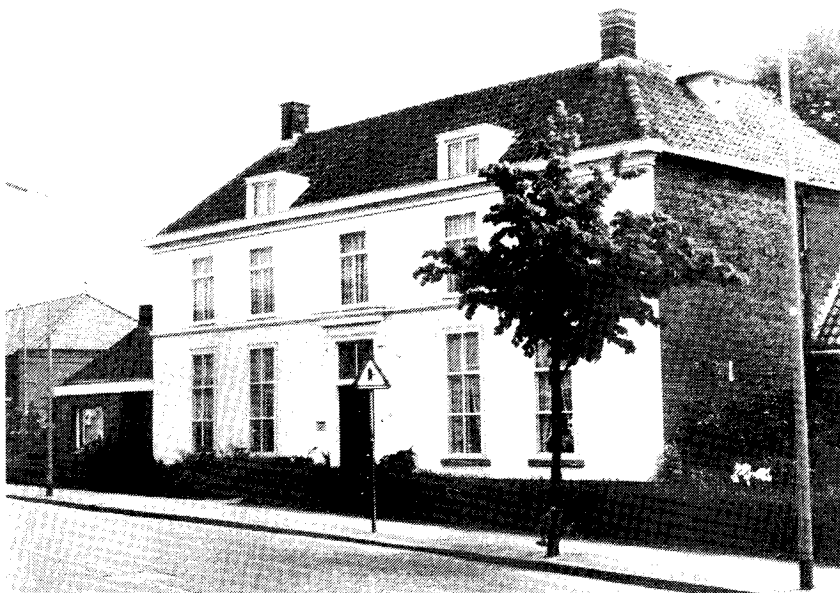
Toen deze wanbestuurder in 1811 met de noorderzon vertrokken was, benoemde men de geslaagde veenman Cornelis Hoek als burgemeester, toen "maire" genoemd.

Met Cornelis Hoek had men een goede keus gedaan. Hij bestuurde zijn gemeente op een rustige en goede wijze. Hij bewoonde het grote huis in de Herenstraat, aan de overkant van de Wateringse Vaart. Het is het statige witte huis, gelegen op de hoek van de Beemd.

Cornelis is maar enkele jaren burgemeester geweest: van 1811 tot 1814. Zeer tot ongenoegen van de Wateringse bevolking en de gemeenteraad, benoemde de gouverneur van de provincie in zijn plaats de onbekende Hendrik Monna. Hoewel het spreekwoord zegt, dat een profeet in zijn eigen land niet geëerd is, ging deze wijsheid voor Cornelis Hoek niet op. Men protesteerde bij de gouverneur, maar het mocht niet baten. Het pleit zeker voor de kwaliteiten van Cornelis Hoek, dat men hem in Wateringen niet wilde missen.

Voor wat de oorzaak van zijn vervanging geweest is, laat de geschiedenis ons in het ongewisse. Zeker moeten we deze vervanging zoeken in de zogenaamde restauratie: het terugkeren naar de oude tijden en zeden van vóór de Franse revolutie.

Sindsdien leefde Cornelis als ambteloos burger en kon hij zich weer geheel wijden aan het vergaren van turf en familiekapitaal. Hij stierf in 1852 in zijn grote huis aan de Herenstraat.

Het huis van de burgemeesters Cornelis Hoek senior en junior in de Herenstraat

Burgemeester Petrus Martinus Hoek

In het jaar 1849 stierf notaris-burgemeester Gerard Murray. Hij was al notaris in Wateringen, toen hij in 1825 benoemd werd tot burgemeester van zijn dorp. Sindsdien combineerde hij beide ambten.

Murray moet het toch wel erg druk gehad hebben. Aan het burgemeesterschap van het kleine Wateringen was ook de post van secretarie-ambtenaar verbonden.

Toen dan ook in het jaar 1850 Petrus Hoek als zijn opvolger werd benoemd, werd de functie van secretaris niet door hem aanvaard. Hij had, zo schreef hij, het te druk met zijn "uitgebreide bedrijven". Daarom werd als secretarie-ambtenaar benoemd Frederik Murray, zoon van de vorige notaris-burgemeester.

Wat waren deze drukke bezigheden van Petrus Hoek? Evenals zijn vader, de vroegere "maire" uit de Franse tijd, was hij veenman en bezat uitgestrekte veenderijen zowel in de beide Wateringveldse polders als in de Woudse Droogmakerij. Daarmede verdiende hij en zijn familieleden een goed belegde boterham, want de vraag naar turf was groot in die dagen. Zoals wij reeds hoorden, was turf nagenoeg de enige brandstof die toen in de huishoudens werd gebruikt.

Zijn huis bevond zich aan de noordzijde van de Herenstraat. Jammer genoeg is dat kapitale huis met de bijgebouwen in de vorige eeuw

afgebroken. Lange tijd markeerden twee fraaie dampalen nog de plaats waar eens de toegang tot zijn woning had gestaan. Zij stonden in het slop tussen het oude postkantoor en de winkel van drogist Van der Zijden. Ook deze dampalen zijn in de loop der tijden verdwenen. Thans is dit vroegere slop één der toegangen tot het winkelcentrum Vliethof. Het oude postkantoor op de hoek ervan werd afgebroken en heeft plaats gemaakt voor de VSB-bank. Slechts zeven jaar heeft Petrus Hoek de gemeente als burgemeester gediend. In 1857 overleed hij op 51-jarige leeftijd.

Cornelis Hoek jr.

Dat de Hoeken in het Wateringen van de vorige eeuw zeer gewaardeerd werden, blijkt wel hieruit, dat in 1857 de jonge Cornelis Hoek - hij was nog maar 25 jaar oud - tot burgemeester werd benoemd. Hij was de zoon van de vorige burgemeester Petrus Hoek en evenals zijn vader betrokken bij de winning en verkoop van turf.

Hij bewoonde het statige huis in de Herenstraat aan de overkant van de Vaart, het huis van zijn grootvader, de maire, dat nog steeds een sieraad is van het dorp. Dat ook hij tot aller tevredenheid zijn gemeente bestuurde, blijkt wel uit de huldiging die hem ten deel viel in 1882 toen hij zijn 25-jarig ambtsjubileum vierde. Na zijn overlijden in 1892, veranderde het huis van eigenaar : het werd de woonplaats van de nieuwe burgemeester Jonkheer van der Does de Willebois.

Herenstraat omstreeks 1915. Tegen het postkantoor staat nog één van de twee dampalen die eens de toegang markeerden naar de aanzienlijke woning van burgemeester Petrus Hoek

Van burgemeestershuis tot doktershuis

Van der Does de Willebois had ook een huis in 's Gravenhage. Aan de Parkstraat. Hoewel hij in Wieringen zijn domicili had, verbleef hij - zeer tegen de zin van zijn gemeentenaren - meestentijds in Den Haag. Elke dag kwam hij met zijn koetsje naar Wieringen, om daar voor enkele uren zijn werkzaamheden te verrichten.

Omstreeks 1908 veranderde de status van het huis. In plaats van burgemeestershuis werd het nu doktershuis. In dat jaar namelijk vestigde zich in dit grote huis dokter Switzar. Voordien woonde deze arts op het Plein, het huis dat later de woonplaats van Piet "Vios" werd. Eerst huurde dokter Switzar het huis aan de Herenstraat, later kocht hij het van mevrouw Van der Does.

In 1930 kwam dokter Switzar bij een verkeersongeluk in het Oost-einde om het leven. Na hem bewoonden respectievelijk de artsen Jansen en Rijkers het vroegere burgemeestershuis.

Veilingpionier Harry Hoek

Een andere bekende telg uit dit geslacht was Henricus Johannes Hoek, beter bekend als Harry Hoek. Hij leefde van 1839 tot 1919. Hij was de zoon van de tweede Hoek-burgemeester : Petrus Martinus. Harry Hoek is vooral bekend geworden als de promotor van het veilingwezen. Als oprichter en voorzitter van de "Vereniging West-

Boerderij Suydervelkt aan de Heulweg. Hier woonde en werkte tuinbouw-pionier Harry Hoek tot 1900

land” zette hij de tuinders aan. om zich te organiseren en hun produkten via een veiling af te zetten. Ook wist hij de weerstanden bij de kooplui tegen de nieuwe wijze van kopen en verkopen te overwinnen.

Hij was een warm pleitbezorger voor de aanleg van een proeftuin en beijverde zich voor de komst van boerenleenbanken in de Westlandse dorpen. Door zijn afkomst, opvoeding en positie genoot hij een hoog aanzien onder de Westlandse bevolking. Van beroep was hij bouwman en woonde op de historische boerderij Suydervelt aan de Heulweg.

Omstreeks 1900, hij was toen 60 jaar, besloot hij op te houden met zijn werk op de boerderij. Hij verkocht Suydervelt aan het Burgerweeshuis te 's-Gravenhage en ging wonen aan het Dorpsplein. In dit huis is thans gevestigd het makelaarskantoor Van den Ende. Als rustend landbouwer kon hij zich geheel wijden aan het welzijn van zijn eigen gemeente - die hij diende als wethouder - en de belangen van de Westlandse tuinbouw.

Toen Harry Hoek in 1919 stierf, bleef zijn ongehuwde zoon Dorus in het ouderlijk huis wonen. Dorus was werkzaam als kassier bij de bekende busonderneming “Vios” van Piet Lipman. In de oorlog moest hij, evenals zovele oudere Wateringers, zijn dorp verlaten om plaats

Het Dorpsplein omstreeks 1915. In het vierde huis van links vestigde zich als rentenier Harry Hoek. Het koetsje is van de in Den Haag wonende burgemeester Van der Does de Willebois

te maken voor de evacu es uit 's-Gravenzande, slachtoffers van de bouw van "Festung Holland". Dorus overleed in 1945 op zijn evacuatie-adres "Huize Westhof" in Rijswijk. Zijn huisgenoot en commensaal, George Terlaak, bekend om zijn werk voor de protestantse gemeenschap, die ook wijken moest, kwam om bij het bombardement op het Bezuidenhout in 's-Gravenhage.

Na de oorlog vestigde zich in hun huis aan het Plein de familie Klemann. Enige jaren daarna richtte een zoon het huis in als boekwinkel. De eerste boekhandel in Wateringen !

David Hoek, de molenaar

Een eerbiedwaardige verschijning in het vroegere Wateringen was David Hoek, de korenmolenaar. Eigenlijk heette hij Johannes David, maar iedereen kende hem onder zijn tweede voornaam. Een imponerende verschijning met zijn volle baard. Het evenbeeld van de vroegere Zuidafrikaanse president Paul Kr ger.

Voor de Phoenix was hij een belangrijk man. Hij was namelijk penningmeester van dit muziekgezelschap. Op menige foto gemaakt van de muzikanten is hij dan ook te vinden.

Hij was een zoon van Cornelis Pieter Hoek, de derde burgemeester uit het Hoekengeslacht. Zijn grootvader van moederszijde was

Penteekening

Molen te Wateringen

Westland

Molen aan de Heulweg. Eigenaar van de molen was David Hoek

Cornelis Pancras Persoon, de molenaar die in 1869 op de plaats van de oude, de huidige molen liet bouwen.

David nam de molen van zijn grootvader over en betrok met zijn huishoudster - hij was niet getrouwd - het toen nog betrekkelijk nieuwe molenhuis.

Op 1 mei 1930 deed hij de molen over aan Cornelis Bom en ging zelf wonen in de Herenstraat, in het blokje van drie huizen naast de Laan van Sint Jan. Ook daar bleef hij een bekende en geziene verschijning. Hij overleed op 17 juli 1936 op de leeftijd van 75 jaar.

Cornelis Hoek, boer aan de Heulweg

Cornelis Hoek was evenals David, de molenaar, een zoon van de derde burgemeester Cornelis Petrus Hoek. Hij was bouwman en woonde op de oude boerderij aan het begin van de Heulweg. Het was een prach-

De in 1975 afgebroken boerderij van Cornelis Hoek aan het begin van de Heulweg

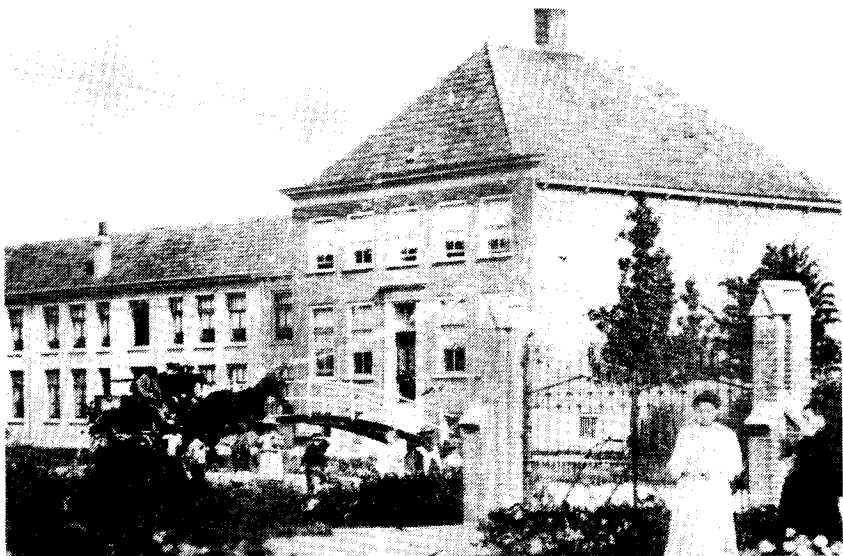

tig gebouw, lommerrijk gelegen aan de overzijde van de Vaart. Het is thans de gewoonte, dat er trouwfoto's gemaakt worden in het Hofpark of een ander uniek plekje. Ook in vroeger jaren zocht men voor zo'n statiefoto een mooie plek. Graag nam men daarvoor het erf van de boerderij van Kees Hoek met als achtergrond het huis. De schilderachtig gelegen boerderij lag namelijk dicht bij het gemeentehuis, waar het huwelijk voltrokken werd. De hele bruiloftsstoet ging dan de brug over om voor de fotograaf te poseren.

Daar Cornelis Hoek en zijn vrouw Apollonia Helderma geen kinderen hadden en van hun rust wilden genieten, verkocht Cornelis de boerderij in 1934 aan de E.R.K., de Eerste R.K. levensverzekeringsmaatschappij die meerdere landerijen in Wateringen bezat. Deze maatschappij verpachtte de boerderij aan J.A van der Winden. In verband met de uitbreiding van Wateringen moest helaas de boerderij verdwijnen. Thans staat op de plaats van de voorheen zo rustieke boerderij de Rabo-bank. De oude boer Cornelis Hoek bleef in Wateringen wonen. Hij stierf in het sombere oorlogsjaar 1944.

Het Hoge Huis

En dan is daar nog het Hoge Huis ! Ooit was het een grote boerderij, gelegen aan het einde van de Herenstraat, schuin tegenover de Sint Jan de Doperkerk. Hier woonde in de 19de eeuw Petrus Josephus Hoek.

Een oude foto van het Hoge Huis, genomen vanaf het plein van de R.K. kerk aan de Herenstraat

Deze Petrus was een zoon van de derde Hoek-burgemeester en dus een broer van tuinbouw-pionier Harry Hoek.

In het jaar 1890 brak er naar men zegt brand uit in de stal. Deze werd door het vuur geheel verwoest. Daar Petrus de stal toch niet meer in gebruik had, liet hij op de plaats ervan een rij van zes flinke huizen bouwen met het doel ze te verhuren. Het Hoge Huis zelf en de aangebouwde huizen doen nog steeds dienst en zijn het aanzien alleszins waard.

Toen Petrus in 1902 stierf, bleef de weduwe daar met zoon Theo, dochter Adriana en kleindochter Anna wonen. Theo was tuinder en had met Willem Bom een tuin aan de Bovendijk.

Compagnon Bom vestigde zich in de twintiger jaren met zijn gezin in een gedeelte van het grote huis.

Moeder stierf in 1925 op 90-jarige leeftijd. De overgebleven huisgenoten, alle drie ongehuwd, bleven er wonen. Langzamerhand werd het stil in het Hoge Huis. Uiteindelijk zou Antje alleen overblijven. In 1941 overleed haar oom Theo. Na hem, ook in die donkere bezettingstijd in 1943, haar tante Sjaan. Nog 24 jaar woonde zij alleen in haar gedeelte van het huis. In 1967 verliet zij Wateringen om haar dagen te gaan slijten in een rusthuis in Bergen op Zoom. Daar overleed zij in 1978, maar op haar wens werd zij te Wateringen in het familiegraf aan de Julialaan begraven.

Van de eens zo belangrijke en omvangrijke familie Hoek wonen er nu in Wateringen geen afstammelingen meer. Antje van het Hoge Huis was de laatste.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR:

B. van Gulik : Geschiedenis van Wateringen en Kwintshul.

A. van Rutte : Oud Nieuws.

Met dank aan :

De heren A.F. van Zwet en L. Zwinkels die mij hielpen mijn geheugen op te frissen.

Cornelis (Brgm. I)
(1768-1852)

Petrus Martinus (Brgm. II)
(1806-1857)

Cornelis (Brgm. III)
(1832-1892)

x

Magd. Persoon

Corn. Joh.
(1859-1944)

Theodorus
(1867-1941)

Boerderij
Heulweg 2

Korenmolen

Het Hoge Huis

Suydervelt +
Plein 24

Petrus Jos.
(1835-1902)

x

Clasina Persoon

Adriana
(1869-1943)

Theodorus Joseph
(1864-1945)

Joh. Maria
(1851-1892)

x

Petrus Persoon, arts
(1848-1892) te Wat.

Henricus
(1839-1919)

x

Adr. Joh. Kok